

SZUKASZ GOTOWEJ PRACY ?
TO PEWNA DROGA DO POWAŻNYCH KŁOPOTÓW.
PLAGIAT JEST PRZESTĘPSTWEM !
NIE RYZYKUJ ! NIE WARTO !
POWIERZ SWOJE SPRAWY PROFESJONALISTOM.

[WWW.EDUAKADEMIA.PL](http://www.eduakademia.pl)

PRACE MAGISTERSKIE
PRACE LICENCJACKIE
PRACE DYPLOMOWE
PRACE INŻYNIERSKIE

Rozwój tożsamości w koncepcji Eriksona

Zagadnienie ludzkiej tożsamości jest jednym z centralnych zagadnień w psychologii osobowości. Istnieją jednak bardzo zasadnicze różnice między poszczególnymi kierunkami psychologicznymi w interpretowaniu tego zjawiska. Dzieje się tak dlatego, że psychologiczne interpretacje ludzkiej tożsamości odzwierciedlają spór o podstawowe założenia antropologiczne dotyczące człowieka i natury jego zachowania oraz ostatecznego sensu jego istnienia. W konsekwencji poszczególne kierunki psychologiczne nie są zgodne co do tego, jakiego typu fakty psychiczne należy brać przede wszystkim pod uwagę i według jakich kryteriów je interpretować. Rozbieżności w psychologicznych koncepcjach tożsamości są ponadto związane ze specyficznymi zainteresowaniami oraz osobistymi przekonaniami danych autorów, jak również z wyborem odpowiedniego typu metod, technik psychologicznych, które służą do zbierania i opracowywania danych. (Dziewiecki, 1999, s.1)

Współcześnie, w ramach psychoanalizy społecznej, problemem tożsamości zajął się szczegółowo Erikson, interesując się zwłaszcza zagadnieniami ewolucji samoświadomości człowieka i stadiów związanych z rozwojem jego tożsamości. Wyodrębnił on osiem faz w procesie formowania się dojrzałej tożsamości.

W przekonaniu Eriksona fazy te są związane przede wszystkim z warunkami życia społecznego i dlatego powinny być interpretowane jako fazy psychospołeczne, a nie psychoseksualne, jak to jest w teorii Freuda. Prace Eriksona oraz pozostałych przedstawicieli neopsychoanalizy są wyrazem dążenia, by uwolnić się od jednostronnej i skrajnie zredukowanej wizji człowieka, którą reprezentuje Freud. Tego typu wizja stała się po prostu anachroniczna w świetle obecnego stanu wiedzy o człowieku i o mechanizmach jego zachowania. Nie umniejsza to klasycznego już wkładu Freuda np. w dziedzinie mechanizmów obronnych. (tamże, s.5).

Teoria Eriksona wprawdzie mieści się w tradycji psychoanalitycznej Zygmunta Freuda, od którego Erikson przejmuje zarówno założenia teorii popędów dotyczące wczesnego rozwoju dziecka, jak i model instalacji psychicznych (id, ego, supe-rego), jest jednak zarazem rozszerzeniem psychoanalizy o elementy teorii socjalizacji, gdyż jego zainteresowania koncentrują się nie tyle w wyjaśnianiu przypadków patologicznych, ile na opisie „zdrowej” osobowości i jej rozwoju. Erikson dokładał starań, by dzięki uwydatnieniu pojęcia tożsamości przezwyciężyć tak silnie podkreślane przez Freuda przeciwieństwo między indywidualnością a społeczeństwem. Szczególną jego zasługą jest to, że pozostając na gruncie koncepcji psychoanalizy włączył do koncepcji rozwoju osobowości kategorie „tożsamości” i „kryzysu tożsamości”. W ten sposób faza młodości zyskuje na znaczeniu w kontekście wszystkich faz życia (Tillmann, 1996, s.191-192).

Według teorii Eriksona, rozwój jednostki przebiega stadiami, wyróżnił ich osiem. Pierwsze cztery stadia występują w niemowlęctwie i dzieciństwie, piąte stadium w okresie dojrzewania, a ostatnie trzy w wieku dojrzałym ze starością włącznie. W swych pracach Erikson kładzie szczególny nacisk na okres dojrzewania, ponieważ wówczas następuje przejście od dzieciństwa do wieku dojrzałego. To co dzieje się w tym stadium ma ogromne znaczenie dla osobowości człowieka dorosłego. Należy zwrócić uwagę, że stadia nie następująco sobie według jakiegoś ściśle określonego rozkładu czasowego. Erikson sądzi, że każde dziecko ma własny „rozkład”, a zatem dokładne określanie czasu trwania każdego stadium, byłoby mylące. Ponadto nie jest tak, że dane stadium mija bez śladu. Przeciwnie, każde stadium przyczynia się do ukształtowania całej osobowości (Hall, Lindzey, 1998, s.91).

Według słów Eriksona „wszystko co się rozwija, ma podłoże, i z tego podłoża wyłaniają się poszczególne części, przy czym każda część ma swój czas szczególnej dominacji, dopóki nie wyłonią się wszystkie części, tworząc funkcjonalną całość” (tamże, s.91). Jest to zasada epigenetyczna (termin zapożyczony z embriologii).

Erikson obserwuje osobowość przede wszystkim w aspekcie jej ontogenetycznego rozwoju i zwraca uwagę na to, że już doświadczenia z wczesnego dzieciństwa są ważne ze względu na tożsamość. Owe dziecięce doświadczenia, w których dużą rolę odgrywa przede wszystkim identyfikowanie się z dorosłym, trzeba postrzegać jedynie jako przygotowanie do tworzenia własnej tożsamości (Tillmann, 1996, s.192)

Zdaniem Eriksona czynnikiem wewnętrznym aktywizującym proces kształtowania tożsamości jest ego w swych aspektach świadomych i nieświadomych. W tym stadium ego ma zdolność selekcjonowania i integrowania talentów, uzdolnień i umiejętności w procesach identyfikacji z

podobnie myślącymi ludźmi i adaptacji do środowiska społecznego oraz zdolności utrzymywania swych środków obrony przeciw zagrożeniom i lękowi, uczy się bowiem decydować, jakie impulsy, potrzeby i role są najbardziej potrzebne i efektywne. Wszystkie te cechy wyselekcjonowane przez ego są też przez nie łączone i integrowane, tworząc tożsamość psychospołeczną danej osoby (Hall, Lindzey, 1998, s.96).

Ze względu na trudne przejście od dzieciństwa do wieku dojrzałego – z jednej strony – oraz dużą wrażliwość na zmiany o charakterze społecznym i historycznym – z drugiej – zdarza się często, że dorastający chłopak czy dziewczyna w tym stadium kształtowania się tożsamości cierpią bardziej niż kiedykolwiek przedtem czy potem wskutek pomieszania ról, czyli „pomieszania tożsamości” (tamże s. 96)

Stan ten może spowodować, że będą się czuli izolowani, puści, niespokojni i niezdecydowani. Czują oni, że muszą podjąć ważne decyzje, lecz nie są w stanie tego uczynić. Mogą mieć poczucie, że społeczeństwo wywiera na nich nacisk, by podejmowali decyzje i właśnie dlatego stają się bardziej oporni. Są głęboko zainteresowani tym, co inni o nich sądzą i często przejawiają ogromną nieśmiałość i zakłopotanie. W fazie tego chaosu zachowanie dorastającego jest niekonsekwentne i nieprzewidywalne. W danym momencie cechuje go wewnętrzna rezerwa, niechęć do angażowania się wynikająca z obawy, że spotyka go rozczarowanie że zostanie odrzucony lub oszukany. W następnej chwili może chcieć być zwolennikiem, kochankiem lub uczniem bez względu na to, jakie mogą być następstwa takiego zaangażowania (tamże, s.97)

Zdaniem Eriksona wiele jest przyczyn, które mogą prowadzić do zamętu tożsamościowego. Często ten brak zdolności młodego człowieka do wyboru w okresie dorastania „własnej niszy” uwarunkowany jest jego wcześniejszymi niepowodzeniami w rozwiązywaniu kolejnych zadań egzystencjonalnych życia. I tak przykładowo, dziecko, które nie przezwyciężyło pierwszego okresu niemowlęctwa i w rezultacie pozbawione zostało szans na rozwój elementarnej nadziei, w okresie moratorium nie będzie potrafiło z właściwej perspektywy spojrzeć na czas, który jest mu dany i bez względu na to, jak bogata była oferta ról, na których mogłoby eksperymentować i tak tego czasu odraczania nie wykorzysta. Moratoria takich osób przedłużają się w nieskończoność a one same, jak gdyby nie wierząc w upływ czasu, czują się wciąż zbyt młode, aby dokonać wyboru na całe życie. Nie wiedzą kim są i kim być by chcieli, każda z ról wydaje się być nie dla nich (Opoczyńska, s. 67)

Inne bodaj bardziej podstawowe przyczyny zamętu tożsamościowego tkwią, zdaniem Eriksona w samym otoczeniu społecznym, w jakim młody człowiek dorasta. Jego zdaniem otoczenie jest nie tylko w sposób pośredni odpowiedzialne za fiasko morytoryjnych poszukiwań wieku dorastania, ale także przyczynia się do niego bezpośrednio, raz poprzez celowe wydłużenie w nieskończoność okresu moratorium dwa, z uwagi na ubóstwo i wewnętrzną sprzeczność systemów wartości, jakie ma do zaoferowania młodym ludziom (tamże, s. 68).

Zdaniem Eriksona, okres dorastania należy do najtrudniejszych etapów w całym życiu człowieka. Kryzys, do jakiego wówczas zazwyczaj dochodzi swą głębią i zasięgiem przewyższa bowiem wszystkie inne związane z rozwojem w ciągu życia, zaś zadanie egzystencjonalne, jakie czeka wtedy na młodego człowieka, często okazuje się być ponad jego siły. Okres dorastania, jest czasem kryzysu tożsamości i jako taki jest jednocześnie czasem dramatycznych nieraz prób zbudowania własnej tożsamości na nowo (tamże, s. 60).

Termin „kryzys tożsamości” odnosi się do konieczności uporania się z przejściowym niepowodzeniem w kształtowaniu stabilnej tożsamości, czyli z pomieszaniem ról. W gruncie

rzeczy każde kolejne stadium jest potencjalnym kryzysem ze względu na radykalną zmianę perspektywy. Jednakże kryzys tożsamości może wydawać się szczególnie niebezpieczny, ponieważ cała przyszłość danej jednostki a także następnego pokolenia wydaje się od niego zależna (Hall, Lindzey, 1998, s.97).

Kryzys tożsamości, jaki w okresie dorastania osiąga człowiek jest, zdaniem Eriksona, normalnym wpisanym w naturalny bieg życia załamaniem, które burzy to wszystko, kim się dotychczas było i świat w którym się żyło. Kryzys ten jest jednocześnie czasem narodzin wielkiego pragnienia, aby być kimś, ale także czasem, w którym pomimo odkrycia wielkiego bogactwa perspektyw rysujących się przed sobą młody człowiek nie jest jeszcze gotowy do „wyboru siebie”(Opoczyńska, s. 64)

Młody człowiek, któremu brak podstawowej ufności wobec świata, który przepełniony wstydem i niepewnością lęka się wyrażania własnej woli, który czuje się winnym i lękając kolejnych porażek nie ma odwagi stawić czoła samodzielnie wybranym przez siebie celom, który wreszcie – paraliżowany poczuciem własnej niepełnowartościowości – wycofuje się z aktywnego życia i redukuje go tylko do sumiennego wykonywania tego „co musi” – tym silniej doświadczając będzie własnej „bezimienności”, „bezdomności” i „bezsilności” w obliczu zadań egzystencjonalnych jakimi dorastając musi się spotkać. Co więcej, jak pisał Erikson, zadania te nie mogą być przez niego w ogóle z powodzeniem podjęte, dopóki wcześniej „nie przewalczy on od nowa wielu kryzysów z dawnych lat”. Jak może bowiem wyruszyć na poszukiwanie siebie i swego miejsca w świecie, skoro często brak mu podstawowej ufności, tej siły ego, która jest warunkiem wszelkiego otwarcia się na siebie i świat, warunkiem wszelkiego zaangażowania w sprawy swoje i cudze (tamże, s.59)

Innym, równie częstym i równie poważnym niebezpieczeństwem zagrażającym młodemu człowiekowi w okresie moratorium, które zdaniem Eriksona jest „etapem pomiędzy dzieciństwem a wiekiem dorosłym, przystankiem na drodze poszukiwania odpowiedzi na pytanie kim jest? Jakie jest moje miejsce w świecie?”, jest wytworzenie się tzw. negatywnej tożsamości, to jest poczucie posiadania wielu potencjalnie złych lub bezwartościowych cech. Najbardziej rozpowszechnionym sposobem radzenia sobie ze swoją negatywną tożsamością jest zdaniem Eriksona, projekcja tych z łych cech na innych. Projekcja taka może być przyczyną wielu zjawisk z zakresu patologii społecznej, między innymi uprzedzeń, przestępstw i dyskryminacji różnych grup ludzi, lecz przyczynia się także w dużej mierze do gotowości dorastającego chłopca lub dziewczyny, do zaangażowania ideologicznego (Hall, Lindzey, 1998, s.97).

W okresie dorastania rozwija się także cnota wierności. Aczkolwiek dorastający chłopak czy dziewczyna są już seksualnie dojrzały i pod wieloma względami odpowiedzialni, to jednak nie są jeszcze odpowiednio przygotowani aby stać się ojcem czy matką. Równowaga ego zostaje zagrożona przez trudną sytuację: z jednej strony oczekuje się od młodego człowieka, że przystosuje się do dorosłego sposobu życia, lecz z drugiej strony musi on sobie odmawiać swobody seksualnej, jaką ma osoba dorosła. Jednakże w tym trudnym okresie dąży do poznania i zrozumienia siebie samego, a także stara się sformułować zbiór wartości. Ten wyłaniający się szczególny zbiór wartości jest tym, co Erikson nazywa wiernością (Tamże).

Erikson uważa także, że ewolucja tożsamości oparta jest na nieodłącznej ludzkiej potrzebie odczuwania, że należy się do jakiegoś specyficznego czy „szczególnego” rodzaju ludzi. Na przykład komuś może być potrzebna świadomość, że należy do jakiejś szczególnej grupy etnicznej czy religijnej i może uczestniczyć w jej obrzędach i zwyczajach, a także wyznawać ich ideologię, ktoś inny woli zaś uczestniczyć w ruchu, którego celem jest uzdrowienie lub zmiana

ustroju społecznego. Tak więc tożsamość młodego człowieka decyduje o jego środowisku (tamże 98).

Reasumując należy stwierdzić, że Erikson w zasadzie nie określa precyzyjnie i jednoznacznie pojęcia tożsamości. Omówiony autor opisuje je poprzez wskazanie pewnych osiągnięć, którym młody człowiek musi zrównoważyć i podsumować swoje dzieciństwo, aby być gotowym do podjęcia i rozwiązywania zadań, jakie stawia przed nim dojrzałość. Autor wymienia różne znaczenia pojęcia tożsamości może odnosić się bądź do:

1. świadomego poczucia jednostkowej tożsamości;
2. niewiadomego dążenia do zachowania osobistej ciągłości;
3. do dokonującej się pracy nad syntezą ego;
4. do utrzymania wewnętrznej solidarności z grupowymi ideałami i grupową tożsamością.

Stadium kształtowania się tożsamości ma w rozwojowym schemacie Eriksona miejsce centralne – efekty tego stadium układają się w pewną całość, która nie jest jedynie „doświadczeniem” (np.: ufności), „poczuciem” (np.: kompetencji), „zdolnością” (np.: do bliskości), a jest strukturą. Tożsamość syntezuje wyniki poprzednich dziecięcych stadiów w nową strukturę, by potem reorganizować ją i sprawdzać w następnych, dorosłych stadiach (Basistowa, s.52)

Bibliografia:

1. Dziewiecki M. Tożsamość człowieka,
2. Tillmann, Teorie socjalizacji, społeczność, instytucja, upodmiotowienie, Warszawa 1996.
3. Opoczyńska M, Moratorium psychospołeczne. Szansa czy zagrożenie dla rozwoju.
4. Hall S., Lindzey, Teorie osobowości, PWN Warszawa 1998.
5. Basistowa J., tekst „Istota i rozwój tożsamości w koncepcji Eriksona”.

SZUKASZ GOTOWEJ PRACY ?
TO PEWNA DROGA DO POWAŻNYCH KŁOPOTÓW.
PLAGIAT JEST PRZESTĘPSTWEM !
NIE RYZYKUJ ! NIE WARTO !
POWIERZ SVOJE SPRAWY PROFESJONALISTOM.

[WWW.EDUAKADEMIA.PL](http://www.eduakademia.pl)

PRACE MAGISTERSKIE
PRACE LICENCJACKIE
PRACE DYPLOMOWE
PRACE INŻYNIERSKIE